

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“
Факултет „Финанси“
Катедра „Финанси и кредит“

Докторант Мартин Николаев Харизанов

Докт. № d020219181

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“ (по икономика) по докторска програма
„Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси)

на тема:

***ФИНАНСОВО ОСИГУРЯВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА
СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ***

Научен ръководител:

Доц. д-р Людмил Боянов Кръстев

Свищов

2022 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на заседание на Катедрения съвет на катедра „Финанси и кредит“ при Факултет „Финанси“ на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов.

Данни за дисертационния труд:

Брой страници – 187 стр.

Брой фигури – 41 бр.

Брой таблици – 24 бр.

Брой литературни източници – 137 бр.

Брой публикации на дисертанта – 3 бр.

Защитата ще се проведе на 01.09.2022 г. от 14:00 ч. в Заседателна зала „Ректорат“ на СА „Д. А. Ценов“.

Материалите по защитата са на разположение в Отдел „Докторантура и академично развитие“.

СЪДЪРЖАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА

- I.   Обща характеристика на дисертационния труд
  1. Актуалност на темата
  2. Обект и предмет на изследването
  3. Изследователска теза
  4. Цел на дисертационния труд
  5. Задачи и методология на изследването
  6. Обхват на изследването
  7. Структура на изследването
  8. Приложимост на резултатите от изследването

II.   Основно съдържание на дисертационния труд

Глава първа. Северозападният район за планиране като обект на регионалния финансово-икономически анализ

Глава втора. Теоретико-методологичен анализ на икономическото състояние на Северозападния район за планиране

Глава трета. Практикоприложно изследване на възможностите за финансиране развитието на Северозападния район за планиране

Заключение

- III.   Насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията
- IV.   Справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд
- V.   Списък с публикациите на докторанта

- VI. Справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България
- VII. Декларация за оригиналност и достоверност

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на темата

През последните години са известни редица експертни варианти, разработени въз основа на принципи, които изобразяват районите от NUTS 2 в различен обхват. Към настоящия момент районите за планиране в България са шест. Те са именувани, както следва: Северозападен (BG31), Северен централен (BG32), Североизточен (BG33), Югоизточен (BG34), Южен централен (BG42), Югозападен (BG41). Съгласно приетата номенклатура (NUTS) и европейския регламент за обща класификация на териториалните единици за статистически цели (Eur-Lex, 2022) административните единици се определят въз основа на средния брой на живущите в съответната административна единица, като NUTS 1 трябва да бъде с население от 3 млн. д. до 7 млн. д.; NUTS 2 – между 800 000 д. и 3 млн. и NUTS 3 – между 150 000 д. и 800 000 д. Северозападният район за планиране е сред районите, познати като най-уязвимите на икономическите, социалните и демографските предизвикателства. Стимулирането на регионалното развитие и растеж на Северозападния район е приоритетна цел, свързана с намаляването на регионалните диспропорции в ключовите количествени измерители на районите и в качеството на социално-икономическите показатели. Практически това е районът, класиран над десет години от еврочленството на България (след 01.01.2007 год.) на последно място в ЕС по показателя GDP per capita (PPP standard). На тази

основа може да се направи изводът за актуалност на проблема за икономическото състояние и перспективите за развитието на Северозападния район за планиране с оглед преодоляване на обективната дивергенция спрямо останалата територия от страната в частност и Европейския съюз като цяло.

2. Обект и предмет на изследването

На основата на така представената актуалност за *обект* на дисертационния труд се определя Северозападният район за планиране.

Предмет на изследването е финансовото осигуряване на развитието на Северозападния район за планиране.

3. Изследователска теза

Изследователската *теза* на разработката се базира върху твърдението, че преодоляването на изоставането в икономическите и социално-демографските показатели за Северозападния район за планиране е възможно по пътя на наситено и приоритетно осигуряване с национално и европейско финансиране на проектите и плановете за регионално развитие на ниво области и цялостен район за планиране.

4. Цел на дисертационния труд

На основа на така дефинираните обект, предмет и теза дисертационният труд има за *цел* да изследва генезиса на изоставането в

развитието на Северозападния район за планиране и обособяване позитивния ефект за постигане на догонване и конвергенция чрез приоритетно осигуряване с национално и европейско финансиране на проектите и плановете за регионално развитие/плановете за интегрирано развитие на ниво области и цялостен район за планиране.

5. Задачи и методология на изследването

Следвайки така формулираните цел, обект, предмет и теза, могат да бъдат формулирани следните **задачи** и е развита релевантна **структура** на дисертацията:

- На базата на налична статистическа информация да се разкрие генезисът на изоставането по икономически и социално–демографски показатели на Северозападния район за планиране (BG31) спрямо останалите планови райони в страната;
- Чрез сравнителен анализ и съпоставка да се направи вътрешно регионален анализ на областите Видин, Монтана, Враца, Плевен и Ловеч, като се оцени ефектът на финансирането по оперативните програми през първите два програмни периода върху процеса на преодоляване на изоставането в развитието.
- Да се обособи приоритетното национално и европейско финансиране на плановете за развитие на ниво области и райони с оглед постигане на ускорена конвергенция, измерено чрез основните показатели за икономическо и социално–демографско развитие.
- Да се изготви перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие на България, в частност Северозападния район за планиране.

В разработката са използвани **методите** на сравнителния анализ, динамичен анализ, индукция и дедукция, анализ и синтез, пространствено моделиране, финансов анализ по натурални и адвалорни данни.

6. Обхват на изследването

Изследователските търсения в дисертационния труд, в тяхната теоретична и емпирична част, се ограничават в своя обхват до точно определени аспекти на възможностите за финансиране развитието на Северозападния район за планиране от гледна точка на анализа и оценката на социално-икономическото и финансовото състояние на района. **Извън обхвата** на дисертацията остават проблемите на забавения старт на проектите от новия програмен период 2021 – 2027 год. и породените от повишената инфлация и войната в Украйна макроикономически дисбаланси.

7. Структура на изследването

Дисертационният труд е с общ обем 187 стандартни страници, структуриран в три глави по следния начин:

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ

ГЛАВА ПЪРВА. СЕВЕРОЗАПАДНИЯТ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ КАТО ОБЕКТ НА РЕГИОНАЛНИЯ ФИНАНСОВО– ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ

1. Северозападният район за планиране от социално–икономическа гледна точка

1.1. Транспорт и транспортна мрежа

1.2. Икономика и промишленост

1.3. Възможности за развитие на туризъм

2. Нормативна и методическа рамка на регионалното и местното развитие

2.1. Европейска нормативна и законодателна рамка на регионалното развитие

2.2. Национална нормативна и законодателна база с регионално значение

3. Приоритети и стратегии за развитие на Северозападния район за планиране

Изводи от глава първа

ГЛАВА ВТОРА. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГИЧЕН АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

1. Регионално развитие – теоретични аспекти и инструменти за финансово осигуряване

1.1. Регионално развитие – теоретични аспекти и характеристики

1.2. Инструменти за финансово осигуряване на регионалното развитие

2. Развитие на регионите от NUTS 2 – паралелен анализ между България и Румъния

3. Анализ и оценка на социално–икономическото и финансово състояние на Северозападния район за планиране

Изводи от глава втора

ГЛАВА ТРЕТА. ПРАКТИКОПРИЛОЖНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ФИНАНСИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

1. Анализ на участието в европейски и национални проекти и програми за финансиране развитието на Северозападния район за планиране

2. Състояние и тенденции на реализираните програми за развитие в областите от Северозападния район за планиране

3. Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България

Изводи от глава трета

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ПРИЛОЖЕНИЯ

БИБЛИОГРАФИЯ

Списък с авторските публикации, свързани с темата на дисертационния труд

Справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България

Декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд

Приложимост на резултатите от изследването

Теоретичните разсъждения и постигнатите изводи и констатации в дисертационния труд, както и най-вече емпиричните резултати от

изследването, имат за цел да подкрепят схващането, че преодоляването на изоставането в икономическите и социално-демографските показатели за Северозападния район за планиране е възможно по пътя на наситено и приоритетно осигуряване с национално и европейско финансиране на проектите и плановете за регионално развитие на ниво области и цялостен район за планиране.

На тази основа предложеният пространствен модел е полезен ориентир и инструмент за оптимално изпълнение на заложените транспортни инфраструктурни проекти. Подходящ е да се апликира метод за постигане подобряването на средата и превантивна мярка за предотвратяване на риска от финансово-икономическото изоставане на България спрямо останалите страни – членки на Европейския съюз.

Използваните в дисертационния труд литературни и информационни източници, адаптираните модели и разработените подходи за изследване, са изключително полезни за автора в обществено-икономическата му дейност и подобряват неговите компетенции и работоспособност, като в същото време биха могли да подпомогнат всяка една заинтересована по темата страна.

II. Основно съдържание на дисертационния труд

ГЛАВА ПЪРВА. СЕВЕРОЗАПАДНИЯТ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ КАТО ОБЕКТ НА РЕГИОНАЛНИЯ ФИНАНСОВО- ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ

Основната линия, която се следва в глава първа, съответства на заглавието и е свързана с изследване на Северозападния район за планиране като обект на регионалния финансово-икономически анализ. На основата на това, в съответните параграфи на изследването, са изследвани следните аспекти на Северозападния район за планиране като обект на регионалния финансово-икономически анализ:

Първо. Северозападният район за планиране от социално-икономическа гледна точка

Второ. Нормативна и методическа рамка на регионалното и местното развитие

Трето. Приоритети и стратегии за развитие на Северозападния район за планиране

Въз основа на прегледа на същността на Северозападния район за планиране, позован на основните компоненти на социално-икономическите перспективи („Транспорт и транспортна мрежа“, „Икономика и промишленост“, „Възможности за развитие на туризъм“), нормативната и методическа рамка на регионалното и местното развитие и приоритетите и стратегиите за развитие на Северозападния район за планиране, могат да се изложат следните по-важни изводи и констатации:

Първо. Северозападният район за планиране е най-малкия от шестте района в България. Той се състои от пет области – Видин, Враца, Ловеч, Монтана и Плевен и прилежащите към тях петдесет и една общини и 626 населени места. От териториална гледна точка областите в района граничат,

както следва: Видин и Монтана с Република Сърбия, а областите Видин, Монтана, Враца и Плевен са разположени по поречието на река Дунав в съседство със северната ни съседка Румъния. От гледна точка на районите за планиране Северозападният район е разположен между Северен централен район на изток, Югозападен и Южен централен район на юг, „Sud-Vest Oltenia“ (Eurostat, 2015) в северната съседна страна Румъния с прилежащите райони NUTS-2: RO411-Dolj, RO413-Mehedinți, RO414-Olt и частично район „Sud-Muntenia“ RO317-Teleorman, Южна и Източна Сърбия (Танјуг, 2009) на запад с прилежащия към него Зайчарски и Борски окръг и частично Пиротски окръг. Стратегическото териториално местоположение на района поставя акцент върху въпроса за търсенето на ефективен модел за стимулиране на живущите за продължаване на своето пребиваване в района, ограничаване на негативните демографски тенденции и обезлюдяването на Северозападния район за планиране.

Второ. Територията на Северозападния район за планиране е с ключово транспортно значение. През него преминават: транспортният коридор, свързващ страните от Централна Европа с Егейско море и паневропейския транспортен коридор Рейн – Май – Дунав с прилежащите пристанища и речни съоръжения. Същевременно през него преминават възлови европейски транспортни коридори, осигуряващи връзката между Европа и Азия. Това налага осигуряването на добро ниво на транспортната мрежа, която към настоящия момент е в размер на 3424 км., като най-слабо развитие има в област Видин и област Монтана. За целите на постигането на значимост в транспортното и инфраструктурното развитие на района е необходимо насочването на ресурси към подобряване качеството на пътната настилка и подобряване на пътната мрежа чрез изграждането на първокласни и второкласни пътища, които да имат отправно отношение към множеството координационни гранични и пристанищни градове, разположени в района.

Трето. Наличието на многообразие от икономически сектори в района и тяхното изоставане поставя необходимостта от допълнително финансиране на редица сектори. Уникалността на района се състои в наличието на единствената изградена и функционираща атомна електроцентрала (АЕЦ "Козлодуй", 2022) и изградените шест транспортни връзки с Румъния и страните по поречието на река Дунав посредством моста при гр. Видин, пристанищата при Лом и Козлодуй и фериботите при Оряхово и Никопол. Основните икономически сектори в района са свързани с леката промишленост, хранително-вкусовата промишленост, производството на строителни материали, автомобилни компоненти, текстилната промишленост и др. Изброените сектори и прилежащите към тях фирми задоволяват нуждите на европейския и българския пазар, като част от тях са лидери в своята дейност. Същевременно в района е налице висок потенциал за развитие на речен, планински и културно-исторически туризъм. За целите на подобряването на туристическите обекти и популяризирането на района е необходимо допълнително финансиране, което би подобрило състоянието на туризма в отделните области на района и може да има оздравителен и стимулиращ ефект върху цялостния туристически бранш на Северозападния район за планиране. Наличието на потенциални в двата ключови на района сектора – икономика и туризъм – налага поддържането на оптимални характеристики на района за целите на дългосрочното финансово осигуряване развитието на предприятията и капацитета на човешките ресурси.

Четвърто. Стратегическото регионално планиране и прилагането на интегрирани подходи за развитие на района, посредством нормативното съобразяване с ключови нормативни документи с европейски и национален характер, може да послужи за икономическото, социалното и териториалното сближаване. Такива документи са: Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове, Законът за регионалното развитие,

Националният план за регионално развитие на Република България, Националната стратегия за регионално развитие на Република България, Регионалните планове за развитие и др.

Пето. Въз основа на разгледаните регионални планове за развитие и Интегрираната териториална стратегия за развитието на Северозападния район за планиране от ниво 2 се поставя акцент върху търсенето на ефективни методи за постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентоспособността на местната икономика. В същото време се обръща съществено внимание на: подобряването на териториалната устойчивост и свързаността в района; подобряване на качеството на живот в Северозападния район за планиране и превръщането му в съвременен транспортен и комуникационен център с национално и международно значение; подпомагането на регионалното развитие и на инициативи за местно развитие както на конкурентоспособна икономика, така и на собствения потенциал и човешките ресурси. Това е възможно с поетапното прилагане на стратегическите цели за развитие на регионите и поддържането на регионалния капацитет на ниво, съобразено с нуждите за финансовото осигуряване на района.

ГЛАВА ВТОРА. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕН АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ НА СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

В глава втора на изследването са задълбочени разсъжденията върху теоретико-методологичния анализ на икономическото състояние на Северозападния район за планиране. Разсъжденията са структурирани в съответни параграфи по следния начин:

Първо. Регионално развитие – теоретични аспекти и инструменти за финансово осигуряване

Второ. Развитие на регионите от NUTS 2 – паралелен анализ между България и Румъния

Трето. Анализ и оценка на социално-икономическото и финансово състояние на Северозападния район за планиране

Въз основа на представения в глава втора теоретико–методологичен анализ на икономическото състояние на Северозападния район за планиране и конкретизацията на: теоретичните аспекти и характеристики на регионалното развитие; инструментите за финансово осигуряване на регионалното развитие; паралелния анализ между регионалното развитие в България и Румъния и анализа и оценката на социално–икономическото и финансовото състояние на Северозападния район за планиране, могат да се обособят следните по-важни изводи:

Първо. „Регионално развитие“ може да се определи като: набор от устойчиви, съгласувани действия, предприети от политическите лица, и процес на регулярно и целенасочено прилагане на стратегически решения, разширяващи и стимулиращи социалното, икономическото и екологичното положение на района, чрез които се цели насърчаване на регионалната конкурентоспособност, подобряване на социално-икономическото и политическото състояние и ускоряване на регионалния растеж.

Второ. Въз основа на съдържателния преглед на инструментите за финансово осигуряване на регионалното развитие е видно, че членството на България в ЕС от 2007 г. е сериозна предпоставка за осигуряване развитието на регионите. Сред по-важните регионални инструменти са: Европейският фонд за регионално развитие; Европейският социален фонд; Кохезионният фонд; Финансовият инструмент за ориентиране на рибарството; Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони; Европейският фонд за морско дело и рибарство, съставляващи Европейските структурни и инвестиционни фондове и др. Всички те, макар

в по-малък аспект, намират отражение върху развитието на Северозападния район за планиране през последните години.

Трето. Извършеният сравнителен анализ на тенденциите в развитието на регионите в България и Румъния показва голяма степен на дисбаланс между тях. Позицията на Северозападния район за планиране е сред районите с най-ниско развитие на населението, като контрастира на постижението на Югозападния район за планиране, който се нарежда сред най-развитите региони. За целите на подобряването на средните стойности на проследяваните индикатори е необходимо търсенето на нови мерки (в т.ч. финансираня и инвестиции), които да допринесат положително върху развитието на населението в района и да бъдат фактор за изравняването на неговата позиция както в страната, така и сред държавите в Европейския съюз.

Четвърто. Анализът и оценката на социално-икономическото и финансовото състояние на областите от Северозападния район за планиране, обхващащ процентните изменения спрямо предходния период на ключови финансови и икономически измерители, като доходи, условия на труд, пазар на труда, инвестиции, инфраструктура и др. Въз основа на аналитичния преглед е видно, че се наблюдава сериозна степен на изоставане в показателите в област Видин, област Монтана, област Ловеч, област Враца и област Плевен. Това поставя въпроса за търсенето на решения за подобряването на показатели, посредством които да се засегне сериозният демографски проблем в района, внедряването и интегрирането на малцинствените групи и живущите с по-ниски финансови възможности в процесите по повишаването на тяхната активност в посока усъвършенстване на умения, допълнително образование, заетост и социална ангажираност.

ГЛАВА ТРЕТА. ПРАКТИКОПРИЛОЖНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ФИНАНСИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

В глава трета е представено практикоприложното изследване на възможностите за финансиране развитието на Северозападния район за планиране.

По-конкретно главата е разделена на следните три параграфа:

Първо. Анализ на участието в европейски и национални проекти и програми за финансиране развитието на Северозападния район за планиране

Второ. Състояние и тенденции на реализираните програми за развитие в областите от Северозападния район за планиране

Трето. Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България

Основните изводи, които могат да се изведат от настоящата глава обхващат практикоприложното изследване на възможностите за финансиране развитието на Северозападния район за планиране и представят в практически аспект силните и слабите страни на региона в ретроспектива и перспектива. По-важните констатации са свързани с:

Първо. Извършеният анализ на участието в европейски и национални проекти и програми за финансиране развитието на районите в България и в частност акцентът в Северозападния район за планиране води до заключението, че: най-ефективно е използването на фондовете за реализиране на проекти в Югозападния район за планиране през двата програмни периода; Северозападния район за планиране изостава в реализираните проектни предложения, подбудени от липсата на такива или неудовлетворяващи изискванията за тяхното изпълнение и класиране; от гледна точка на реализирането и изпълнението на проекти на ниво области от Северозападния район за планиране е налично силно изоставане в

проектната дейност в област Видин и област Ловеч. За целите на минимализирането на регионалните диспропорции това следва да бъде компенсирано през новия програмен период.

Второ. Северозападният район за планиране е сред регионите, които през последните години се развиват чрез инвестиране главно в програмите „Региони в растеж“, „Иновации и конкурентоспособност“, „Развитие на човешките ресурси“ и „Околна среда“. Най-голяма финансова подкрепа в района през периода 2014 – 2020 г. получава област Враца, където общата стойност възлиза на 496 793 813.66 лв. При нея се наблюдава и най-висок дял на стойността на проектите, отнесени към 1 живущ в областта – 4 054.86 лв. Най-голяма безвъзмездна финансова помощ през периода 2014 – 2020 г. получава област Плевен – 390 231 586.79 лв., с реализирани 990 договора за финансиране и удовлетворени 748 бр. бенефициенти. Предвид положителните страни на областите в района – наличието на значимо географско местоположение, транспортни коридори и културно–историческо наследство за развитието на района през следващите програмни периоди е необходимо концентрирането върху програмите за подобряване на транспорта и транспортната инфраструктура, културното предприемачество, наследство и сътрудничество. По този начин Северозападният район за планиране би приел нов облик с национална и европейска привлекателност.

Трето. Въз основа на извършения перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България се запазва в дългосрочен план (до 2080 г.) нормативно заложеният брой живущи в районите от ниво 2 и се обособяват пет регионални центъра. В случай на липса на форсмажорни обстоятелства в социално-икономически аспект в страната би могло да се постигне икономическа интеграция между районите и развитие на регионалната политика за целите на прилагането на финансовото осигуряване развитието на изоставащите райони, към които в

настоящия момент попада Северозападният район за планиране. Същевременно по този начин би могло да се постигне оптимално изпълнение на заложените транспортни инфраструктурни проекти, както и да се отнесе към метод за постигане подобряването на средата и превантивна мярка за предотвратяване риска от финансовото изоставане на България спрямо останалите държави – членки на Европейския съюз. Цялостното представяне на районите в картографски вид е изобразено на Фигура 1.

Фигура 1. Вариант за райониране на България за целите на финансовото осигуряване развитието на районите в страната, съгласно номенклатурата NUTS 2

Източник: Авторова адаптация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящият дисертационен труд постави във фокуса проблема за финансовото осигуряване на развитието на най-бедния регион в ЕС – BG31 (Северозападен район за планиране). В основното изложение бяха последователно изведени основни резултати и изводи от изследването в теоретичен, методически и практикоприложен аспект, както следва:

Първо. Стратегическото териториално местоположение на Северозападния район за планиране поставя акцент върху въпроса за търсенето на ефективен модел за стимулиране на живущите за продължаване на своето пребиваване в района, ограничаване на негативните демографски тенденции и обезлюдяването на района.

Второ. Територията на Северозападния район за планиране е с ключово транспортно значение. За целите на постигането на значимост в транспортното и инфраструктурното развитие на района е необходимо насочването на ресурси към подобряване качеството на пътната настилка и подобряването на пътната мрежа чрез изграждането на първокласни и второкласни пътища, които да имат отправно отношение към множеството координационни гранични и пристанищни градове, разположени в района.

Трето. Наличието на многообразие от икономически сектори в района и тяхното изоставане поставя необходимостта от допълнително финансиране на редица сектори. Уникалността на района се състои в наличието на единствената изградена и функционираща атомна електроцентрала (АЕЦ "Козлодуй", 2022) и изградените шест транспортни връзки с Румъния и страните по поречието на река Дунав посредством моста при гр. Видин, пристанищата при Лом и Козлодуй и фериботите при Оряхово и Никопол. В района е налице висок потенциал за развитие на речен, планински и културно-исторически туризъм.

Четвърто. Стратегическото регионално планиране и прилагането на интегрирани подходи за развитие на района, съобразно нормативното съобразяване с ключови нормативни документи с европейски и национален характер, се основа за икономическото, социалното и териториалното сближаване.

Пето. Въз основа на разгледаните регионални планове за развитие и Интегрираната териториална стратегия за развитието на Северозападния район за планиране от ниво 2 се поставя акцент върху търсенето на ефективни методи за постигане на устойчиво икономическо развитие и повишаване конкурентоспособността на местната икономика. Чрез поетапното прилагане на стратегическите цели за развитие на регионите и поддържането на регионалния капацитет на ниво следва да се осигурят ресурсно нуждите за развитие на района.

Шесто. „Регионалното развитие“ може да се определи като: набор от устойчиви, съгласувани действия, предприети от политическите лица и процес на регулярно и целенасочено прилагане на стратегически решения, разширяващи и стимулиращи социалното, икономическото и екологичното положение на района, чрез които се цели насърчаване на регионалната конкурентоспособност, подобряване на социално-икономическото и политическото състояние и ускоряване на регионалния растеж.

Седмо. Въз основа на съдържателния преглед на инструментите за финансово осигуряване на регионалното развитие е видно, че членството на България в ЕС от 2007 г. е предпоставка за осигуряване развитието на регионите. Всички те в определен ракурс намират отражение върху развитието на Северозападния район за планиране през последните години.

Осмо. Извършеният сравнителен анализ на тенденциите в развитието на регионите в България и Румъния показва голяма степен на дисбаланс между тях. За целите на подобряването на средните стойности на проследяваните индикатори е необходимо търсенето на нови мерки (в т.ч.

финансирания и инвестиции), които да допринесат положително върху развитието на населението в района и да бъдат фактор за изравняването на неговата позиция както в страната, така и сред държавите в Европейския съюз.

Девето. Въз основа на аналитичния преглед се установява сериозна степен на изоставане в показателите (от най-голямо изоставане към по-малко) в област Видин, област Монтана, област Ловеч, област Враца и област Плевен. Това поставя въпроса за търсенето на решения за подобряването на показателя, посредством които да се засегне сериозният демографски проблем в района.

Десето. На сравнителна база като най-ефективно може да се определи използването на фондовете за реализиране на проекти в Югозападния район за планиране през двата програмни периода. От гледна точка на реализирането и изпълнението на проекти на ниво области от Северозападния район за планиране е налично силно изоставане в проектната дейност в област Видин и област Ловеч.

Единадесето. Северозападният район за планиране е сред регионите, които се развиват чрез инвестиции, осигурени чрез ОП „Региони в растеж“, „Иновации и конкурентоспособност“, „Развитие на човешките ресурси“ и „Околна среда“. Най-голяма финансова подкрепа в района през периода 2014 – 2020 г. получава област Враца. Предвид положителните страни на областите в района – наличието на значимо географско местоположение, транспортни коридори и културно-историческо наследство за развитието на района – през следващите програмни периоди е необходимо концентрирането върху програмите за подобряване на транспорта и транспортната инфраструктура, културното предприемачество, наследство и сътрудничество.

Дванадесето. Въз основа на извършения перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие

в България се запазва в дългосрочен план (до 2080 г.) нормативно заложеният брой живущи в районите от ниво 2 и се обособяват пет регионални центъра. По този начин в случай на липса на форсмажорни обстоятелства в социално-икономически аспект в страната би могло да се постигне икономическа интеграция между районите и развитие на регионалната политика за целите на прилагането на финансовото осигуряване развитието на изоставащите райони, към които в настоящия момент попада Северозападният район за планиране. Същевременно така ще се постигне оптимално изпълнение на заложените транспортни инфраструктурни проекти, както и да се апликира метод за постигане подобряването на средата и превантивна мярка за предотвратяване риска от финансово-икономическо изоставане на България спрямо останалите страни – членки на Европейския съюз.

В обобщение на изследването може да се потвърди генералният извод за сериозни дефицити в националната и европейската политика по преодоляване на дивергенцията на изостаналите в своето развитие региони на ЕС спрямо средните показатели за Съюза. Ниското развитие формира нагласи за миграция към по-богати региони, с по-висока „цена“ на труда (Захариев, 2011). Само финансови ресурси определено не са достатъчни. Нужна е цялостна дългосрочна визия за преодоляване на изоставането в развитието чрез мерки, програми и проекти, които да подобряват демографския, образователния и здравния статус на населението, което да бъде интегрирано с повишаващи се показатели за регионално развитие на БВП (per capita).

III. НАСОКИ ЗА БЪДЕЩИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

С обхвата на настоящия дисертационен труд проблематиката по въпроса на финансовото осигуряване развитието на Северозападния район за планиране не се изчерпва. Темата продължава да бъде актуална и може да се посочат следните насоки за бъдеща изследователска работа по проблематиката:

1. Изследване развитието на Северозападния район за планиране през новия програмен период 2021 – 2027 г.
2. Изследване тенденциите в развитието и напредъка на района въз основа на изпълнението на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападния регион за планиране от ниво 2 за периода 2021 г. – 2027 г.

IV. СПРАВКА ЗА НАУЧНИТЕ И НАУЧНО–ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Първо. На базата на налична статистическа информация е разкрит генезисът на изоставането по икономически и социално–демографски показатели на Северозападния район за планиране (BG31) спрямо останалите планови райони в страната.

Второ. Изведена е авторова дефиниция на понятието „регионално развитие“ като набор от устойчиви, съгласувани действия, предприети от политическите лица и процес на регулярно и целенасочено прилагане на стратегически решения, разширяващи и стимулиращи социалното, икономическото и екологичното положение на района, чрез които се цели насърчаване на регионалната конкурентоспособност, подобряване на социално–икономическото и политическото състояние и ускоряване на регионалния растеж.

Трето. Чрез сравнителен анализ и съпоставка е направен вътрешно регионален анализ на областите Видин, Монтана, Враца, Плевен и Ловеч, като е оценен ефектът на финансирането по оперативните програми през първите два програмни периода върху процеса на преодоляване на изоставането в развитието.

Четвърто. След прилагане на основни аналитични показатели за икономическото и социално-демографското развитие са изведени приоритети за национално и европейско финансиране на плановете за развитие на ниво области и райони с оглед постигане на ускорена конвергенция.

Пето. Чрез разработването на перспективен пространствен модел е аргументирано предложение за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие на България, в частност Северозападния район за планиране.

СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ДОКТОРАНТА

Студии:

1. Харизанов, М. (2022). Финансови аспекти на реализираните програми за развитие в Северозападния район за планиране“, Годишен алманах Научни изследвания на докторанти (2022), кн. 17, ISSN 1313–6542, стр. ... (под печат) / Изданието е регистрирано в НАЦИД.

Статии:

1. Харизанов, М. (2022). Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България“, Народностопански архив, кн. 2, ISSN 0323-9004, ERIH+ indexed, стр. 69-88, Изданието е регистрирано в НАЦИД.
2. Харизанов, М. (2022). Развитие на регионите от NUTS-2 – паралелен анализ между България и Румъния“, Научен атлас (2022), бр. 2, ISSN 2738-7518, стр. .... Изданието е регистрирано в НАЦИД.

**V. СПРАВКА ЗА СЪОТВЕТСТВИЕ С НАЦИОНАЛНИТЕ
ИЗИСКВАНИЯ ПО ПРАВИЛНИКА ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА
ЗАКОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА АКАДЕМИЧНИЯ СЪСТАВ В
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Национално изискване в брой точки: 30,00

Брой **студии**, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове: 1 бр.

Брой точки за автора: 15

Брой **статии**, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове: 2 бр.

Брой точки за автора: 20 точки

Брой **доклади**, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове: 0 бр.

Брой точки за автора: 0

Общ сбор точки: 35,00 > 30,00

VI. ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд в обем от 187 стр. под заглавие: Финансово осигуряване развитието на Северозападния район за планиране е автентичен и представлява собствена научна продукция на автора. В него са използвани авторски идеи, текстове и визуализация чрез графики, схеми, таблици и формули, като са спазени всички изисквания на Закона за авторското и сродните му права чрез надлежно цитиране и позоваване на чужда авторска мисъл, както и данни, включително:

1. Постигнатите в дисертационния труд резултати и изведени приноси са оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които авторът няма участия.
2. Представената от автора информация във вид на копия на документи и публикации, лично съставени справки и др. съответства на обективната истина.
3. Научните резултати, които са получени, описани и/или публикувани от други автори, са надлежно и подробно цитирани в библиографията.

Дата: 21.06.2022 г.

Докторант: .....

/Мартин Харизанов/